

**Position Paper Technieksectoren ter voorbereiding van het Commissiedebat
'Arbeidsmarktkrapte' op 21 mei 2025**

Op 21 mei vindt het debat 'Arbeidsmarktkrapte' plaats. Koninklijke Metaalunie, Bouwend Nederland, FME, Techniek Nederland, WENB en BOVAG - brengen graag een aantal zaken ter voorbereiding van het debat onder uw aandacht:

1. **Oproep aan kabinet: meer concrete doelen, middelen en acties om arbeidsmarktkrapte aan te pakken**
2. **Onderwijs: Betere aansluiting van mbo, hbo en wo op arbeidsmarkt en versterk de positie van het bedrijfsleven in de LLO infrastructuur**
3. **Arbeidsproductiviteit: noodzakelijke hefboom om doelen te halen**
4. **Arbeidsmigratie (vakkrachten): realisme en noodzaak**

1. Zet meer middelen en acties in arbeidsmarktkrapte in de cruciale sectoren aan te pakken
FME, Bouwend Nederland, Koninklijke Metaalunie, Techniek Nederland, WENB en BOVAG onderschrijven de urgentie rondom de structurele arbeidsmarktkrapte die het kabinet beschrijft over de brede arbeidsmarktagenda. Zonder versnelling en verbreding van de aanpak komt de haalbaarheid van maatschappelijke opgaven en aangekondigde maatregelen – zoals de energietransitie, woningbouw, mobiliteit, concurrentievermogen en digitalisering – ernstig onder druk te staan.

De Voorjaarsnota 2025 maakt duidelijk dat extra investeringen en keuzes noodzakelijk zijn om deze ambities daadwerkelijk te realiseren. De krappe arbeidsmarkt is (bijna) overal voelbaar. Maar de zorg, ICT, het onderwijs en techniek/bouw zijn sectoren waar de krapte op de arbeidsmarkt het meest nijpend is. Juist deze sectoren vragen om extra urgentie en speciale aandacht van het kabinet.

De technische sectoren constateren dat de kabinetsaanpak nog onvoldoende antwoord biedt op het versnellen van arbeidsproductiviteit, het versterken van technisch onderwijs, het verhogen van de instroom, het stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen (LLO) en het gericht aantrekken van internationale vakmensen. Ook het Actieplan Groene en Digitale Banen biedt aanknopingspunten, maar vraagt om verdere concretisering. Wij roepen het kabinet op om deze beleidslijnen te vertalen naar duidelijke doelen, gerichte middelen en een robuuste uitvoeringsagenda, passend bij de financiële richting die in de Voorjaarsnota is geschetst.

2. Onderwijs: Betere aansluiting van mbo, hbo en wo op arbeidsmarkt en versterk de positie van het bedrijfsleven in de LLO infrastructuur

De tekorten in de technieksectoren nemen toe, terwijl de instroom in technisch onderwijs daalt en veel opleidingen onder druk staan. Daar komen de bezuinigingen in het onderwijs bovenop, die ook techniekopleidingen hard raken. De technische sectoren zijn zeer benieuwd of de minister een analyse kan geven wat de impact is van de onderwijsbezuinigingen op de arbeidsmarktkrapte in de techniek?

Tegelijk sluiten leertrajecten onvoldoende aan op de veranderende praktijk, is samenwerking tussen onderwijs en bedrijven te beperkt, en ontbreekt structurele financiering voor modulair en praktijkgericht leren. Om vakmensen op te leiden én te behouden, is een wendbaar stelsel nodig waarin onderwijsinstellingen, bedrijven en branchegerichte opleidingsstructuren zoals vakscholen samenwerken. LLO hoort daarin een gedeelde verantwoordelijkheid te zijn – publiek én privaat. De SER en het kabinet onderstrepen dit in respectievelijk het SER-advies ‘Investeren in leven lang ontwikkelen’ en het Actieplan Groene en Digitale Banen. Het benutten van de LLO-katalysator en de vernieuwing van de beleidsregel publiek-private financiering biedt de kans om dit nu echt te organiseren.

Onze voorstellen:

- **Hervorm de bekostiging van het MBO**

Zodat ruimte ontstaat voor flexibele instroomtrajecten. Verhoog de bekostiging van het mbo techniek naar 1,8 i.v.m. de hoge kosten die opleidingen moeten maken i.v.m. materialen, machines, grotere ruimtes en kleinere klassen.

- **Halveer het collegegeld voor techniekstudies**

In HBO/WO gedurende de eerste twee jaar.

- **Versterk doorlopende leerlijnen tussen vmbo, mbo, hbo en wo**

De doorstroom tussen de onderwijssoorten moet beter, vooral tussen mbo en hbo. Stimuleer (AD-)trajecten die werken en leren combineren. Afgestudeerden mbo techniek willen het liefst werkend leren, daar zijn veel te weinig mogelijkheden voor.

- **Bevorder de ontwikkeling van modulair en praktijkgericht onderwijs en neem wettelijke beperkingen weg**

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, maar ook de snelle technologische ontwikkelingen maken een dekkend, modulair aanbod dat goed aansluit op de arbeidsmarkt noodzakelijk. Dat brengt met zich mee dat wettelijke obstakels voor samenwerking tussen het beroepsonderwijs (mbo en hbo) en het bedrijfsleven weggenomen moeten worden. Anders blijft modulair onderwijs beperkt tot losse pilots.

- **Maak innovatie en arbeidsproductiviteit kernonderdelen van het onderwijs**

Het onderwijs moet sneller inspelen op thema's als digitalisering, energietransitie en Smart Industry. Hiervoor zijn regelmatige updates van lesprogramma's en directe samenwerking met het bedrijfsleven noodzakelijk.

- **Versterk de positie van het bedrijfsleven in de LLO-infrastructuur**

De meest effectieve leertrajecten voor volwassenen vinden vooral op de werkvloer plaats. Het bedrijfsleven en branchegerichte opleiders zoals (bedrijfs-) vakscholen moeten structureel als kernpartner worden beschouwd bij de ontwikkeling en uitvoering van de LLO-agenda – ondersteund via heldere afspraken, rollen en financiering.

- **Zet in op duurzame inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt**

Elk talent is welkom in de techniek. Met goede begeleiding en een leerwerkstructuur kunnen meer mensen duurzaam aan de slag in de techniek. Wegnemen van drempels in regelgeving en financiering is daarbij cruciaal, net als stabiele inzet van regionale werk- en leercentra.

- **Breid de mbo-aanpak uit naar hbo-functies in tekortsectoren**

Naast mbo-functies ontstaan er ook grote tekorten op hbo-niveau, onder andere in bouw, infra en techniek. Een hbo-pact, naar voorbeeld van het mbo-pact, biedt de kans om hier gezamenlijk afspraken over te maken.

- **Veranker Wetenschap & Technologie in het curriculum van po en vo**

Als jongeren structureel in aanraking komen met techniek, groeit de kans op latere instroom in technische opleidingen. W&T moet een verplicht onderdeel worden van het curriculum, met leerdoelen en structurele ondersteuning.

3. Arbeidsproductiviteit: noodzakelijke hefboom om doelen te halen

Met meer (zij-)instroom vanuit het onderwijs alleen lossen we de krapte op de arbeidsmarkt voor technische vakmensen niet op. We moeten ook meer gaan doen, met minder mensen. Kortom, de arbeidsproductiviteit – van met name het mkb – moet omhoog door in te zetten op innovatie, digitalisering en robotisering. Zo heeft de minister van Economische zaken – samen met zijn collega van SZW – aangekondigd om voor de zomer een Arbeidsproductiviteitsagenda te presenteren. Onderdeel van deze agenda is ook een sectorale aanpak, waaronder techniek.

Een hogere arbeidsproductiviteit is onmisbaar om de maatschappelijke en economische uitdagingen in de technieksector het hoofd te bieden. LLO kan hierin een sleutelrol vervullen – mits het meer is dan losse scholing. De combinatie van leren, slimmer organiseren en technologie toepassen, bepaalt of medewerkers en bedrijven kunnen meegroeien. Het kabinet startte hiertoe het beleidsexperiment Shaping the Future of Work, waarin mkb-bedrijven in een kort, intensief traject worden begeleid door multidisciplinaire teams met kennis van arbeidpsychologie, organisatiekunde en technologie. De uitkomsten zijn overtuigend: productiviteitsverbeteringen tot 30%. Toch is nog niet voorzien in vervolg of opschaling.

Wij maken ons zich zorgen over de voortgang van de Arbeidsproductiviteitsagenda. Komt het kabinet ook daadwerkelijk met concrete acties en vooral ook middelen om met innovatiestimulering de productiviteit in sectoren te verhogen?

Onze voorstellen:

- **Minder analyse, meer concrete stappen**

Met betrekking tot verhoging van de arbeidsproductiviteit van het mkb moet concreter de stap gezet worden van analyse naar actie. Zo lopen mkb-bedrijven bij het verhogen van hun arbeidsproductiviteit tegen drie knelpunten aan: 1) gebrek aan financiering, 2) gebrek aan begeleiding en 3) te weinig ondersteuning bij implementatie van technologie. Terwijl juist daar grote winst valt te behalen, zeker in sectoren als techniek, bouw en infra.

- **Ontwikkel een Arbeidsproductiviteitsagenda die concreet inzet op structurele ondersteuning voor mkb-bedrijven**

Het kabinet werkt aan een Arbeidsproductiviteitsagenda (SZW/EZ, zomer 2025). Belangrijk is dat deze niet alleen beleidsmatig blijft, maar inzet op structurele ondersteuning voor bedrijven – met financiering, praktische begeleiding én toepassing van bestaande technologie. Daarnaast biedt het aanbestedingsbeleid kansen: met seriematig aanbesteden, standaardisatie en meer ruimte voor arbeidsbesparende innovaties kan de productiviteit in o.a. de bouw flink omhoog. De invulling van de agenda bepaalt of het mkb echt stappen kan zetten.

4. Arbeidsmigratie (vakkrachten en kennismigranten): realisme en noodzaak

Slechts 7% van de technische vacatures in Nederland wordt ingevuld via internationale instroom. Andere Europese landen, zoals Duitsland en België, voeren actief beleid om jaarlijks honderdduizenden internationale vakkrachten aan te trekken om de tekorten in de techniek maar ook de zorg tegen te gaan, ook van buiten de EU. In Nederland is geen actief beleid en kan slechts gebruik worden gemaakt van de tewerkstellingsvergunning: een zware, trage en vaak niet kansrijke procedure.

Nederland is, daarnaast afhankelijk van specifiek en hoogopgeleid technisch personeel (kennismigranten). Deze werknemers zijn cruciaal voor het aandragen van oplossingen voor bijvoorbeeld de energietransitie, netcongestie of de woningbouwopgave. Internationaal wordt er gestreden om deze technische talenten.

Specifieke issues m.b.t. vakkrachten en kennismigranten

Met betrekking tot de arbeidsmigratie (vakkrachten en kennismigranten) zijn er op dit moment een aantal belemmeringen:

- Goed geschoolde technische medewerkers zijn moeilijk te krijgen in de EU, omdat in veel landen de krapte net zo hard toeslaat als in Nederland. Daarnaast worden de welvaartverschillen met landen in Oost-Europa steeds kleiner waardoor Nederland voor goed geschoolde vakkrachten minder aantrekkelijk wordt.
- Arbeidsmigranten uit derde landen direct tewerkstellen in Nederland is op dit moment nog lastiger, met name voor internationale vakkrachten.
- Nederland kan niet zonder kennismigranten. De kennismigrantenregeling staat onder druk door de versoering van de 30% regeling. Een eventuele verhoging van de salariseis leidt

ertoe dat nóg minder kennismigranten naar Nederland kunnen komen, dit raakt met name startups, het mkb en beroepsgroepen die maatschappelijk veel waarde toevoegen (denk aan monteurs). Ook dient Nederland aantrekkelijk te blijven als werk- en vestigingsland.

Onze voorstellen:

- **Internationale vakkrachtenregeling of ‘oranje kaart’**

Wij roepen op om een internationale vakkrachtenregeling of ‘oranje kaart’ in te stellen, die gereguleerde, functionele en tijdelijke arbeidsmigratie van buiten de EU mogelijk maakt voor cruciale sectoren. Een dergelijke vakkrachtenregeling is aanvullend nodig op de kennismigrantenregeling, waardoor ook juist technische vakkrachten die hier niet onder vallen, maar die we wel keihard nodig hebben, gericht en gecontroleerd kunnen werven. De voorgestelde maatregel is onderdeel van een breed pakket aan maatregelen voor meer technici (zie het Aanvalsplan Techniek) en komt overeen met het gepresenteerde Deltaplan Arbeidsmigratie.¹ Zo’n maatregel biedt meer grip op migratie omdat schaarse arbeidsmigratie, ook met oog op advies van de staatscommissie demografische ontwikkelingen 2050,² ingezet wordt voor de sectoren die vitaal zijn voor het functioneren van de samenleving en een cruciale rol spelen in de gewenste toekomstige economie van Nederland.

- **Versober de kennismigrantenregeling niet!**

Daarnaast roepen wij op om de kennismigrantenregeling niet te versoberen en er samen met sectoren voor te zorgen dat Nederland aantrekkelijk blijft als werk- en vestigingsland.

¹ [Grip op arbeidsmigratie - Grip op arbeidsmigratie \(heteerlijkeverhaal.nu\)](https://heteerlijkeverhaal.nu)

² [Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 | Rapport | Staatscommissie demografische ontwikkelingen 2050 \(staatscommissie2050.nl\)](https://staatscommissie2050.nl)